

Modelowanie aparatury pomiarowej eksperymentu "Pi of the Sky"

Lech Wiktor Piotrowski
Eksperyment "Pi of the Sky"

ZCiOF, Wydział Fizyki, Uniwersytet Warszawski

Warszawa, 3.XII.2010

- 1 Projekt "Pi of the Sky"
- 2 Kształt obrazu gwiazdy
- 3 Pomiary laboratoryjne
- 4 Parametryzacja odpowiedzi detektora
- 5 Zastosowania

"Pi of the Sky" – motywacja

Błyski gamma – Gamma Ray Bursts

Jedne z najbardziej energetycznych eksplozji we Wszechświecie znanych człowiekowi. Prawdopodobnie powstające w skutek zapaści Hipernowej (długie błyski) lub zderzenia dwóch gwiazd neutronowych (krótkie błyski), prowadzących do powstania czarnej dziury.

"Pi of the Sky" – motywacja

Błyski gamma – Gamma Ray Bursts

Jedne z najbardziej energetycznych eksplozji we Wszechświecie znanych człowiekowi. Prawdopodobnie powstające w skutek zapaści Hipernowej (długie błyski) lub zderzenia dwóch gwiazd neutronowych (krótkie błyski), prowadzących do powstania czarnej dziury.

(bardzo krótka) Charakterystyka:

- ▶ Odległości: kosmologiczne (max: $z = 8.2 \simeq 13$ Gly)
- ▶ Promieniowanie: głównie γ , dodatkowo X, optyczne i radiowe
- ▶ Szacunkowa energia (emisja strumieniowa): $\sim 10^{51}$ erg

"Pi of the Sky" – motywacja

Błyski gamma – Gamma Ray Bursts

Jedne z najbardziej energetycznych eksplozji we Wszechświecie znanych człowiekowi. Prawdopodobnie powstające w skutek zapaści Hipernowej (długie błyski) lub zderzenia dwóch gwiazd neutronowych (krótkie błyski), prowadzących do powstania czarnej dziury.

(bardzo krótka) Charakterystyka:

- ▶ Odległości: kosmologiczne (max: $z = 8.2 \simeq 13$ Gly)
- ▶ Promieniowanie: głównie γ , dodatkowo X, optyczne i radiowe
- ▶ Szacunkowa energia (emisja strumieniowa): $\sim 10^{51}$ erg

Obserwacje:

- ▶ γ : ciągły satelitarny monitoring nieba
- ▶ X, optyczne, radiowe: obserwacje "follow-up" (opóźnione)

"Pi of the Sky" – motywacja

Błyski gamma – Gamma Ray Bursts

Jedne z najbardziej energetycznych eksplozji we Wszechświecie znanych człowiekowi. Prawdopodobnie powstające w skutek zapaści Hipernowej (długie błyski) lub zderzenia dwóch gwiazd neutronowych (krótkie błyski), prowadzących do powstania czarnej dziury.

(bardzo krótka) Charakterystyka:

- ▶ Odległości: kosmologiczne (max: $z = 8.2 \simeq 13$ Gly)
- ▶ Promieniowanie: głównie γ , dodatkowo X, optyczne i radiowe
- ▶ Szacunkowa energia (emisja strumieniowa): $\sim 10^{51}$ erg

Obserwacje:

- ▶ γ : ciągły satelitarny monitoring nieba
- ▶ X, optyczne, radiowe: obserwacje "follow-up" (opóźnione)

Wyzwanie: optyczne obserwacje od samego początku
Kluczowe dla zrozumienia zjawiska błysków gamma.

"Pi of the Sky" – motywacja

- ▶ Dotychczas zaobserwowano optycznie 3 GRB – **przez przypadek** – w momencie ich powstawania
- ▶ Tylko GRB080319B – rozdzielczość czasowa wystarczająca do badania równoczesności emisji γ i optycznej

"Pi of the Sky" – motywacja

- ▶ Dotychczas zaobserwowano optycznie 3 GRB – **przez przypadek** – w momencie ich powstawania
- ▶ Tylko GRB080319B – rozdzielczość czasowa wystarczająca do badania równoczesności emisji γ i optycznej

Problem

Reakcja na tryger z satelity – propagacja sygnału, obrót aparatury – (prawie) zawsze opóźnione obserwacje

"Pi of the Sky" – motywacja

- ▶ Dotychczas zaobserwowano optycznie 3 GRB – **przez przypadek** – w momencie ich powstawania
- ▶ Tylko GRB080319B – rozdzielczość czasowa wystarczająca do badania równoczesności emisji γ i optycznej

Problem

Reakcja na tryger z satelity – propagacja sygnału, obrót aparatury – (prawie) zawsze opóźnione obserwacje

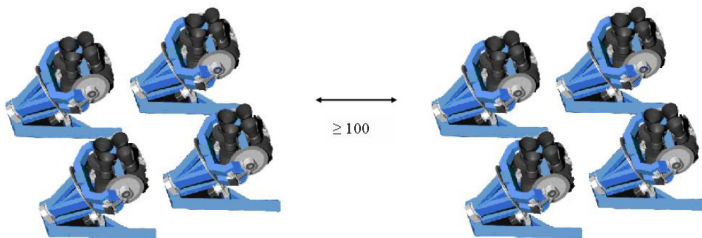
Rozwiązanie

Uniezależnienie od zew. trygera – monitoring dużego obszaru nieba + własny układ wyzwiania

"Pi of the Sky" – koncepcja projektu

Pełny system (w budowie) to 24 kamery w dwóch znacznie oddalonych zestawach (~ 100 km) obserwujących ten sam wycinek nieba.

- ▶ Pole widzenia: 1.5 sr (=SWIFT)
- ▶ Rozdzielczość czasowa: 10 s
- ▶ $\sim 2000\text{-}3000$ klatek/noc/kamerę
- ▶ Duży strumień danych: $\sim 1 \text{ TB/noc}$
- ▶ Wykrywanie błysków w czasie rzeczywistym
- ▶ Koincydencja zestawów kamer – odrzucanie błysków satelitów
- ▶ W pełni autonomiczna praca
- ▶ Zasięg $12^m - 14^m$

"Pi of the Sky" – status projektu

- 1 Pierwszy montaż docelowego systemu "Pi of the Sky" – uruchomiony w październiku 2010
  - ▶ Lokalizacja: Hiszpania, niedaleko Huelvy, ośrodek INTA
  - ▶ 4 kamery na paralaktycznym montażu
  - ▶ 2 tryby pracy:
    - ▶ Wide - obserwacja sąsiednich obszarów nieba
    - ▶ Deep - obserwacja tego samego obszaru nieba
  - ▶ CCD, elektronika: 2048×2062 pikseli, 16 bit ADC, niskoszumowe
  - ▶ Optyka: obiektyw Canon, $f=85$ mm, $f/d=1.2$, $\simeq 20^\circ \times 20^\circ$

"Pi of the Sky" – status projektu

- 1 Pierwszy montaż docelowego systemu "Pi of the Sky" – uruchomiony w październiku 2010
  - ▶ Lokalizacja: Hiszpania, niedaleko Huelvy, ośrodek INTA
  - ▶ 4 kamery na paralaktycznym montażu
  - ▶ 2 tryby pracy:
    - ▶ Wide - obserwacja sąsiednich obszarów nieba
    - ▶ Deep - obserwacja tego samego obszaru nieba
  - ▶ CCD, elektronika: 2048×2062 pikseli, 16 bit ADC, niskoszumowe
  - ▶ Optyka: obiektyw Canon, $f=85$ mm, $f/d=1.2$, $\simeq 20^\circ \times 20^\circ$

Trwa poprawianie ustawień systemu i dostosowywanie oprogramowania do nowych warunków.

"Pi of the Sky" – status projektu

- 1 Pierwszy montaż docelowego systemu "Pi of the Sky" – uruchomiony w październiku 2010
  - ▶ Lokalizacja: Hiszpania, niedaleko Huelvy, ośrodek INTA
  - ▶ 4 kamery na paralaktycznym montażu
  - ▶ 2 tryby pracy:
    - ▶ Wide - obserwacja sąsiednich obszarów nieba
    - ▶ Deep - obserwacja tego samego obszaru nieba
  - ▶ CCD, elektronika: 2048×2062 pikseli, 16 bit ADC, niskoszumowe
  - ▶ Optyka: obiektyw Canon, $f=85$ mm, $f/d=1.2$, $\simeq 20^\circ \times 20^\circ$

Trwa poprawianie ustawień systemu i dostosowywanie oprogramowania do nowych warunków.

- 2 Prototyp w Chile - zbiera dane od lipca 2004

Prototyp

▶ Dwie kamery na paralaktycznym montażu

- ▶ Starszy model aktualnych kamer
- ▶ CCD, elektronika: 2048×2062 pikseli, 16-bit, niskoszumowe
- ▶ Optyka: obiektyw Canon, $f=85$ mm, $f/d=1.2$
- ▶ Pole widzenia: $\simeq 20^\circ \times 20^\circ$
- ▶ Rozmiar piksela: $36''$
- ▶ Koincydencja: obserwują ten sam wycinek nieba

▶ Lokalizacja

- ▶ do wiosny 2010: buda ASAS, Las Campanas Observatory – Carnegie Institution of Washington, pustynia Atacama, Chile
- ▶ od wiosny 2011: San Pedro de Atacama Observatory, Chile

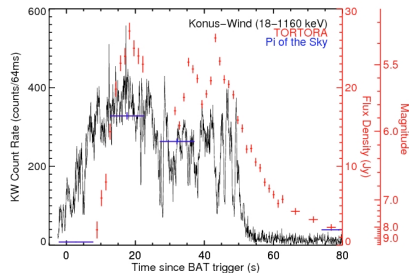
Prototyp

- ▶ Dwie kamery na paralaktycznym montażu
  - ▶ Starszy model aktualnych kamer
  - ▶ CCD, elektronika: 2048×2062 pikseli, 16-bit, niskoszumowe
  - ▶ Optyka: obiektyw Canon, $f=85$ mm, $f/d=1.2$
  - ▶ Pole widzenia: $\simeq 20^\circ \times 20^\circ$
  - ▶ Rozmiar piksela: $36''$
  - ▶ Koincydencja: obserwują ten sam wycinek nieba
- ▶ Lokalizacja
  - ▶ do wiosny 2010: buda ASAS, Las Campanas Observatory – Carnegie Institution of Washington, pustynia Atacama, Chile
  - ▶ od wiosny 2011: San Pedro de Atacama Observatory, Chile
- ▶ Wyniki: odkrycia gwiazd nowych, rozbłyskowych, analiza innych gwiazd zmiennych, obserwacja blazaru, limity na błyski gamma, odkrycie najjaśniejszego GRB w historii...

"The naked-eye burst" – GRB080319B

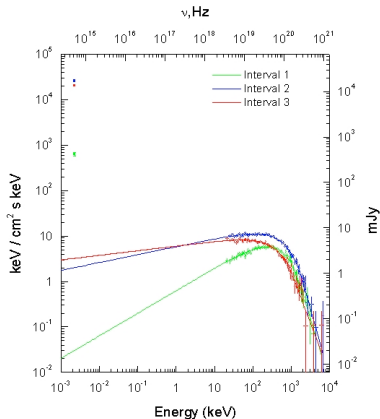
- ▶ Najjaśniejszy optycznie i rentgenowsko GRB
- ▶ Odległość: $z=0.97$ (≈ 7.5 Gly)
- ▶ Korelacja pików optycznych i γ

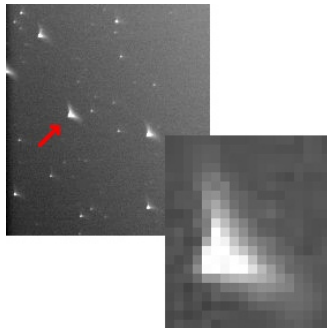
"The naked-eye burst" – GRB080319B

- ▶ Najjaśniejszy optycznie i rentgenowo GRB
- ▶ Odległość: $z=0.97$ (≈ 7.5 Gly)
- ▶ Korelacja pików optycznych i γ
- ▶ Różnica strumieni – inne mechanizmy produkcji prom. widzialnego i γ

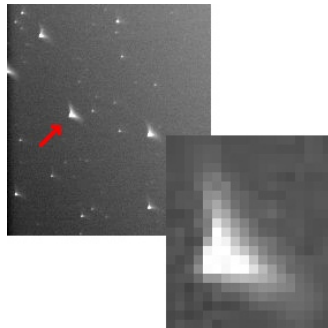
"The naked-eye burst" – GRB080319B

- ▶ Najjaśniejszy optycznie i rentgenowsko GRB
- ▶ Odległość: $z=0.97$ (≈ 7.5 Gly)
- ▶ Korelacja pików optycznych i γ
- ▶ Różnica strumieni – inne mechanizmy produkcji prom. widzialnego i γ
- ▶ Pierwsza ekspozycja "Pi" z błyskiem – 2.25 s przed trygerem

"The naked-eye burst" – GRB080319B

- ▶ Najjaśniejszy optycznie i rentgenowsko GRB
- ▶ Odległość: $z=0.97$ (≈ 7.5 Gly)
- ▶ Korelacja pików optycznych i γ
- ▶ Różnica strumieni – inne mechanizmy produkcji prom. widzialnego i γ
- ▶ Pierwsza ekspozycja "Pi" z błyskiem – 2.25 s przed trygerem

Bardzo duże pole widzenia

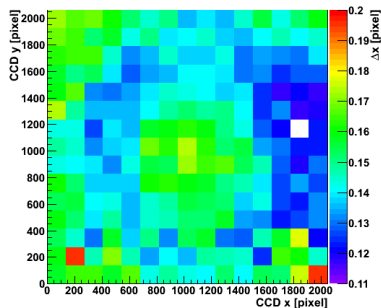
⇒

Bardzo duże zniekształcenia obrazu przy krawędziach klatki

Skutki zniekształceń obrazu

Dla zniekształconych gwiazd:

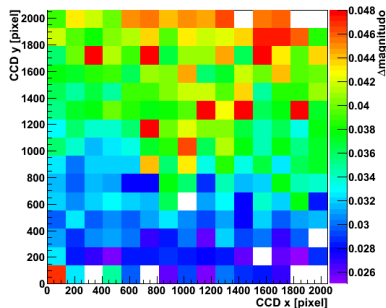
- ▶ duża niepewność pomiaru pozycji gwiazdy – astrometrii

Skutki zniekształceń obrazu

Dla zniekształconych gwiazd:

- ▶ duża niepewność pomiaru pozycji gwiazdy – astrometrii
- ▶ duża niepewność pomiaru jasności gwiazdy – fotometrii

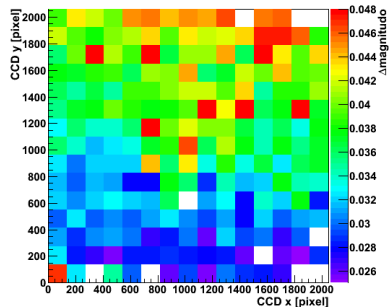
Skutki zniekształceń obrazu

Dla zniekształconych gwiazd:

- ▶ duża niepewność pomiaru pozycji gwiazdy – astrometrii
- ▶ duża niepewność pomiaru jasności gwiazdy – fotometrii

Jak rozwiązać ten problem:

- ▶ odrzucać zniekształcone gwiazdy (stosowalne tylko do obiektów o dużej statystyce)
- ▶ **sparametryzować zniekształcenia**

PSF – funkcja rozmycia punktu

Obraz obiektu na ekranie/klatce – funkcja rozmycia punktu (ang. point spread function – PSF)

- ▶ Powstawanie obrazu (ogólnie): teoria dyfrakcji światła
- ▶ Uproszczenia do analizy PSF:
  - ▶ wektorowa teoria dyfrakcji
  - ▶ skalarna teoria dyfrakcji
→ wyrażenie Rayleigha-Sommerfelda

$$PSF(x_0, y_0, z) = \left| \frac{1}{i\lambda} \iint_{-\infty}^{\infty} U(x, y, 0) \frac{ze^{ikr}}{r^2} dx dy \right|^2$$

$U(x, y, 0)$ - amplituda fali na aperturze, x, y - współrzędne na aperturze, x_0, y_0 - współrzędne na ekranie, z - odległość apertura-ekran, r - odległość $(x, y, 0)$ od (x_0, y_0, z) , λ - długość fali

PSF – funkcja rozmycia punktu

Obraz obiektu na ekranie/klatce – funkcja rozmycia punktu (ang. point spread function – PSF)

- ▶ Powstawanie obrazu (ogólnie): teoria dyfrakcji światła
- ▶ Uproszczenia do analizy PSF:
  - ▶ wektorowa teoria dyfrakcji
  - ▶ skalarna teoria dyfrakcji
→ wyrażenie Rayleigha-Sommerfelda
  - ▶ przybliżenie Kirchhoffa

$\pm\infty \rightarrow$ apertura

$$PSF(x_0, y_0, z) = \left| \frac{1}{i\lambda} \iint_A U(x, y, 0) \frac{ze^{ikr}}{r^2} dx dy \right|^2$$

$U(x, y, 0)$ - amplituda fali na aperturze, x, y - współrzędne na aperturze, x_0, y_0 - współrzędne na ekranie, z - odległość apertura-ekran, r - odległość $(x, y, 0)$ od (x_0, y_0, z) , λ - długość fali

PSF – funkcja rozmycia punktu

Obraz obiektu na ekranie/klatce – funkcja rozmycia punktu (ang. point spread function – PSF)

- ▶ Powstawanie obrazu (ogólnie): teoria dyfrakcji światła
- ▶ Uproszczenia do analizy PSF:
  - ▶ wektorowa teoria dyfrakcji
  - ▶ skalarna teoria dyfrakcji
→ wyrażenie Rayleigha-Sommerfelda
  - ▶ przybliżenie Kirchhoffa
  - ▶ przybliżenie Fresnela

$$|z| \gg L_1 + L_2$$

L_1 – rozmiar apertury,
 L_2 – rozmiar ekranu

$$PSF(x_0, y_0, z) = \left| \frac{e^{ikz}}{i\lambda z} \iint_A U(x, y, 0) e^{\frac{i\pi}{\lambda z}((x_0-x)^2 + (y_0-y)^2)} dx dy \right|^2$$

$U(x, y, 0)$ - amplituda fali na aperturze, x, y - współrzędne na aperturze, x_0, y_0 - współrzędne na ekranie, z – odległość apertura-ekran, r - odległość $(x, y, 0)$ od (x_0, y_0, z) , λ - długość fali

PSF – funkcja rozmycia punktu

Obraz obiektu na ekranie/klatce – funkcja rozmycia punktu (ang. point spread function – PSF)

- ▶ Powstawanie obrazu (ogólnie): teoria dyfrakcji światła
- ▶ Uproszczenia do analizy PSF:
  - ▶ wektorowa teoria dyfrakcji
  - ▶ skalarna teoria dyfrakcji
→ wyrażenie Rayleigha-Sommerfelda
  - ▶ przybliżenie Kirchhoffa
  - ▶ przybliżenie Fresnela
  - ▶ przybliżenie Fraunhofera

$$z \gg \frac{kL_1^2}{2}$$

L_1 – rozmiar apertury

$$PSF(x_0, y_0, z) = \left| \frac{e^{ikz}}{i\lambda z} e^{\frac{ik}{2z}(x_0^2 + y_0^2)} \iint_A U(x, y, 0) e^{\frac{i2\pi}{\lambda z}(x_0x + y_0y)} dx dy \right|^2$$

$U(x, y, 0)$ - amplituda fali na aperturze, x, y - współrzędne na aperturze, x_0, y_0 - współrzędne na ekranie, z - odległość apertura-ekran, r - odległość $(x, y, 0)$ od (x_0, y_0, z) , λ - długość fali

PSF – funkcja rozmycia punktu

Obraz obiektu na ekranie/klatce – funkcja rozmycia punktu (ang. point spread function – PSF)

- ▶ Powstawanie obrazu (ogólnie): teoria dyfrakcji światła
- ▶ Uproszczenia do analizy PSF:
  - ▶ wektorowa teoria dyfrakcji
  - ▶ skalarna teoria dyfrakcji
→ wyrażenie Rayleigha-Sommerfelda
  - ▶ przybliżenie Kirchhoffa
  - ▶ przybliżenie Fresnela
  - ▶ przybliżenie Fraunhofera

$$z \sim L_1, L_2$$

w "Pi of the Sky"

$$PSF(x_0, y_0, z) = \left| \frac{1}{i\lambda} \iint_A U(x, y, 0) \frac{ze^{ikr}}{r^2} dx dy \right|^2$$

$U(x, y, 0)$ - amplituda fali na aperturze, x, y - współrzędne na aperturze, x_0, y_0 - współrzędne na ekranie, z - odległość apertura-ekran, r - odległość $(x, y, 0)$ od (x_0, y_0, z) , λ - długość fali

PSF – funkcja rozmycia punktu (2)

Rzeczywisty układ optyczny – aberracje optyczne frontu falowego

$$PSF_L(x_0, y_0, z) = \left| \frac{1}{i\lambda} \iint_A U(x, y, 0) \frac{ze^{ikrW(x,y)}}{r^2} dx dy \right|^2$$

Podział Seidla:

- ▶ rozogniskowanie

PSF – funkcja rozmycia punktu (2)

Rzeczywisty układ optyczny – aberracje optyczne frontu falowego

$$PSF_L(x_0, y_0, z) = \left| \frac{1}{i\lambda} \iint_A U(x, y, 0) \frac{ze^{ikrW(x,y)}}{r^2} dx dy \right|^2$$

Podział Seidla:

- ▶ rozogniskowanie
- ▶ coma

$$W_C(\rho, \phi) = C\rho^3 \cos(\theta)$$

PSF – funkcja rozmycia punktu (2)

Rzeczywisty układ optyczny – aberracje optyczne frontu falowego

$$PSF_L(x_0, y_0, z) = \left| \frac{1}{i\lambda} \iint_A U(x, y, 0) \frac{ze^{ikrW(x,y)}}{r^2} dx dy \right|^2$$

Podział Seidla:

- ▶ rozogniskowanie
- ▶ coma
- ▶ astygmatyzm

$$W_A(\rho, \phi) = A\rho^2 \cos(2\theta)$$

PSF – funkcja rozmycia punktu (2)

Rzeczywisty układ optyczny – aberracje optyczne frontu falowego

$$PSF_L(x_0, y_0, z) = \left| \frac{1}{i\lambda} \iint_A U(x, y, 0) \frac{ze^{ikrW(x,y)}}{r^2} dx dy \right|^2$$

Podział Seidla:

- ▶ rozogniskowanie
- ▶ coma
- ▶ astygmatyzm
- ▶ aberracja sferyczna (rozogniskowanie wyższych rzędów)

$$W_S(\rho, \phi) = S\rho^4$$

PSF – funkcja rozmycia punktu (2)

Rzeczywisty układ optyczny – aberracje optyczne frontu falowego

$$PSF_L(x_0, y_0, z) = \left| \frac{1}{i\lambda} \iint_A U(x, y, 0) \frac{ze^{ikrW(x,y)}}{r^2} dx dy \right|^2$$

Podział Seidla:

- ▶ rozogniskowanie
- ▶ coma
- ▶ astygmatyzm
- ▶ aberracja sferyczna (rozogniskowanie wyższych rzędów)
- ▶ wyższe rzędy, inne aberracje i superpozycja

$$W = W_C + W_A + W_S + \dots$$

PSF – funkcja rozmycia punktu (3)

Zazwyczaj stosowana parametryzacja wielomianami Zernike'a (ortogonalne, dobre do dopasowań):

$$Z(\rho, \phi) = \sum_{n \geq m} Z_n^m(\rho, \phi) + \sum_{n \geq m} Z_n^{-m}(\rho, \phi)$$

$$Z_n^m(\rho, \phi) = R_n^m(\rho) \cos(m\phi), \quad Z_n^{-m}(\rho, \phi) = R_n^m(\rho) \sin(m\phi)$$

$$R_n^m = \sum_{k=0}^{(n-m)/2} \frac{(-1)^k (n-k)!}{k! ((n+m)/2 - k)! ((n-m)/2 - k)!} \rho^{n-2k}$$

$$n, m > 0, \quad n \geq m, \quad 0 \leq \rho \leq 1$$

PSF na sensorze CCD

Obraz powstający na klatce: konwolucja PSF (PSF_L) i funkcji odpowiedzi matrycy CCD (PRF):

$$PSF(x_0, y_0) = \iint_{CCD} PSF_L(x'_0, y'_0) PRF(x'_0, y'_0) dx'_0 dy'_0$$

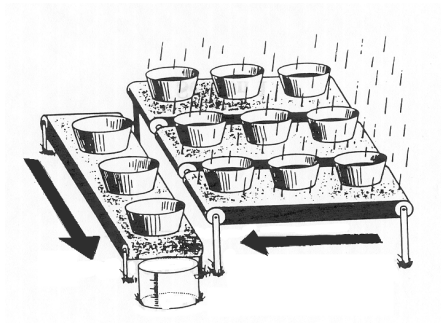
PSF na sensorze CCD

Obraz powstający na klatce: konwolucja PSF (PSF_L) i funkcji odpowiedzi matrycy CCD (PRF):

$$PSF(x_0, y_0) = \iint_{CCD} PSF_L(x'_0, y'_0) PRF(x'_0, y'_0) dx'_0 dy'_0$$

Funkcja odpowiedzi matrycy:

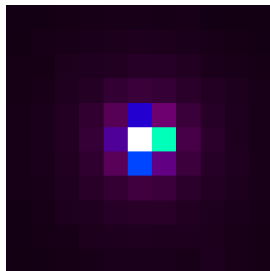
- ▶ ograniczenia geometryczne
- ▶ funkcja odpowiedzi piksela
  - ▶ przestrzenna
  - ▶ energetyczna
- ▶ szumy elektroniki

Metoda parametryzacji PSF

Standardowa metoda wyznaczania kształtu PSF:

- ▶ stworzenie profilu wysokiej rozdzielczości
← nałożenie wielu obrazów gwiazd(y)
- ▶ dopasowanie parametrów kształtu (profil Gaussa, Voigta, Moffata itp.)

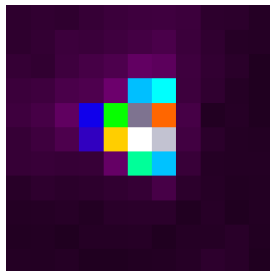
Metoda parametryzacji PSF

Standardowa metoda wyznaczania kształtu PSF:

- ▶ stworzenie profilu wysokiej rozdzielczości
← nałożenie wielu obrazów gwiazd(y)
- ▶ dopasowanie parametrów kształtu (profil Gaussa, Voigta, Moffata itp.)

Problemy tej metody w "Pi of the Sky":

- ▶ szukanie kształtu, a nie dopasowanie parametrów znanego
- ▶ słabe nakładanie gwiazd – trudne wyznaczenie środka dla zniekształconych obrazów
- ▶ wpływ niemonochromatyczności gwiazd
- ▶ rozmycie obrazu - ruch montażu, fluktuacje itp.

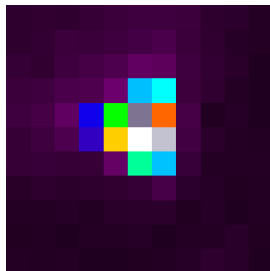
Metoda parametryzacji PSF

Standardowa metoda wyznaczania kształtu PSF:

- ▶ stworzenie profilu wysokiej rozdzielczości
← nałożenie wielu obrazów gwiazd(y)
- ▶ dopasowanie parametrów kształtu (profil Gaussa, Voigta, Moffata itp.)

Problemy tej metody w "Pi of the Sky":

- ▶ szukanie kształtu, a nie dopasowanie parametrów znanego
- ▶ słabe nakładanie gwiazd – trudne wyznaczenie środka dla zniekształconych obrazów
- ▶ wpływ niemonochromatyczności gwiazd
- ▶ rozmycie obrazu - ruch montażu, fluktuacje itp.

Rozwiązanie: pomiary laboratoryjne

Układ laboratoryjny

Gwiazda

z Ziemi (oprócz Słońca) – źródło punktowe

Źródło punktowe

obraz źródła znacznie mniejszy niż rozdzielczość
kątowna wynikająca z rozmiarów piksela

Układ laboratoryjny

Gwiazda

z Ziemi (oprócz Słońca) – źródło punktowe

Light source,
 $\phi=0.4$ mm

Źródło punktowe

obraz źródła znacznie mniejszy niż rozdzielczość
kątowna wynikająca z rozmiarów piksela

- ▶ źródło światła: dioda LED (kolorowa lub biała)
  - ▶ przykryta aperturą 0.1-0.4 mm
  - ▶ zasilana generatorem impulsów
  - ▶ umieszczona na ruchomym montażu

Układ laboratoryjny

Gwiazda

z Ziemi (oprócz Słońca) – źródło punktowe

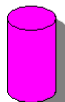

Light source,
 $\phi=0.4$ mm

Źródło punktowe

obraz źródła znacznie mniejszy niż rozdzielczość
kątowna wynikająca z rozmiarów piksela

- ▶ źródło światła: dioda LED (kolorowa lub biała)
  - ▶ przykryta aperturą 0.1-0.4 mm
  - ▶ zasilana generatorem impulsów
  - ▶ umieszczona na ruchomym montażu
- ▶ kamera

Lenses,
 $f=85$ mm

CCD,
pixel: 15x15 μm

Układ laboratoryjny

Gwiazda

z Ziemi (oprócz Słońca) – źródło punktowe

Źródło punktowe

obraz źródła znacznie mniejszy niż rozdzielczość kątowna wynikająca z rozmiarów piksela

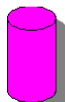
- ▶ źródło światła: dioda LED (kolorowa lub biała)
  - ▶ przykryta aperturą 0.1-0.4 mm
  - ▶ zasilana generatorem impulsów
  - ▶ umieszczona na ruchomym montażu
- ▶ kamera
- ▶ odległość 22 m

Light source,
 $\phi=0.4$ mm

d=22 m

Lenses,
f=85 mm

CCD,
pixel: 15x15 μ m

Układ laboratoryjny

Gwiazda

z Ziemi (oprócz Słońca) – źródło punktowe

Źródło punktowe

obraz źródła znacznie mniejszy niż rozdzielczość kątowna wynikająca z rozmiarów piksela

- ▶ źródło światła: dioda LED (kolorowa lub biała)
  - ▶ przykryta aperturą 0.1-0.4 mm
  - ▶ zasilana generatorem impulsów
  - ▶ umieszczona na ruchomym montażu
- ▶ kamera
- ▶ odległość 22 m

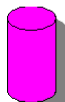
Spełnia warunki źródła punktowego.

Light source,
 $\phi=0.4$ mm

d=22 m

Lenses,
f=85 mm

CCD,
pixel: 15x15 μ m

Układ laboratoryjny (2)

Geometryczny rozmiar plamki: < 0.1 rozmiaru piksela...

Układ laboratoryjny (2)

Geometryczny rozmiar plamki: < 0.1 rozmiaru piksela...

...PSF – znacznie większy od piksela

- ▶ Układ odpowiedni do badania PSF
- ▶ PSF zbyt duży do wyznaczenia profilu odpowiedzi pojedynczego piksela

Jak zmniejszyć PSF?

Układ laboratoryjny (2)

Geometryczny rozmiar plamki: < 0.1 rozmiaru piksela...

...PSF – znacznie większy od piksela

- ▶ Układ odpowiedni do badania PSF
- ▶ PSF zbyt duży do wyznaczenia profilu odpowiedzi pojedynczego piksela

Jak zmniejszyć PSF?

- ▶ zastosować przesłonę $\rightarrow$ rozmiar plamki ograniczony dyfrakcyjnie

Rozmiar przesłony [mm]	Światło czerwone Δ_{CCD}	Światło niebieskie Δ_{CCD}
40	0.1	0.07
20	0.2	0.14
10	0.4	0.27

Kompromis rozmiaru PSF i rozmiaru dyfrakcyjnego: przesłona 20 mm.

Przestrzenna funkcja odpowiedzi piksela

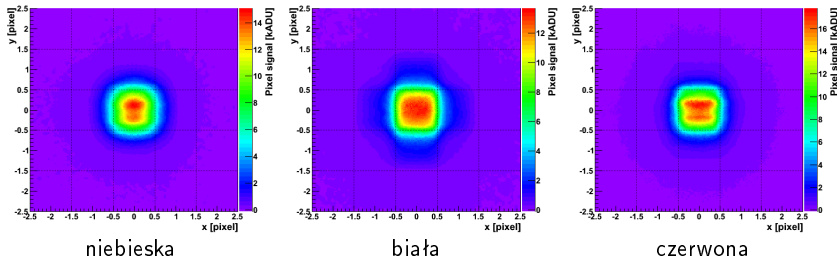
Sygnał wywołany przez źródło w pojedynczym badanym pikselu w zależności od położenia względem krawędzi piksela.

Idealny przypadek: stała w pikselu, zerowa poza pikselem.

Przestrzenna funkcja odpowiedzi piksela

Sygnal wywołany przez źródło w pojedynczym badanym pikselu w zależności od położenia względem krawędzi piksela.

Idealny przypadek: stała w pikselu, zerowa poza pikselem.

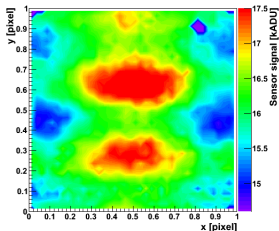
Rzeczywisty przypadek:

- ▶ niejednorodna w pikselu – czułość piksela zależna od jego “budowy”
- ▶ opadająca przy krawędziach piksela – wpływ skończonych rozmiarów plamki
- ▶ niezerowa poza pikselem – wpływ rozmiarów PSF lub dyfuzja ładunku między pikselami

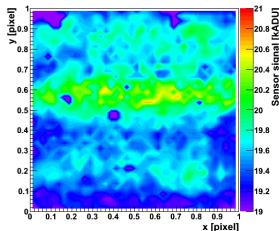

Przestrzenna funkcja czułości piksela

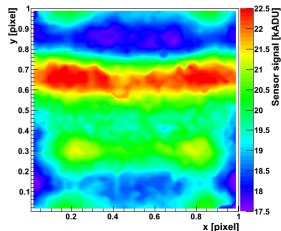
Sumaryczny sygnał wywołany przez źródło w zależności od położenia względem krawędzi piksela.

niebieska

biała

czerwona

Widoczna struktura elektrod:

- ▶ odpowiedź zależy od koloru – różne głębokości penetracji fotonów
- ▶ powoduje zmianę sygnału przy ruchu obrazu względem piksela

Energetyczna funkcja odpowiedzi piksela

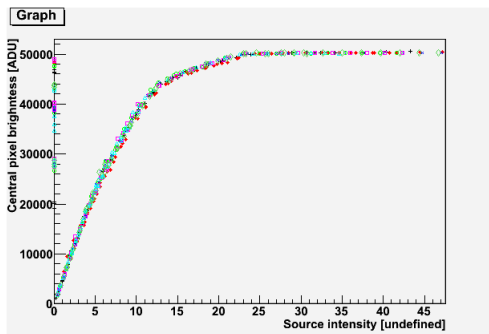
Idealny przypadek: odpowiedź piksela liniowo zależy od intensywności padającego światła

Energetyczna funkcja odpowiedzi piksela

Idealny przypadek: odpowiedź piksela liniowo zależy od intensywności padającego światła

Rzeczywisty przypadek:

- ▶ nasycenie piksela dla dużych intensywności – głębokość studni potencjału

Energetyczna funkcja odpowiedzi piksela

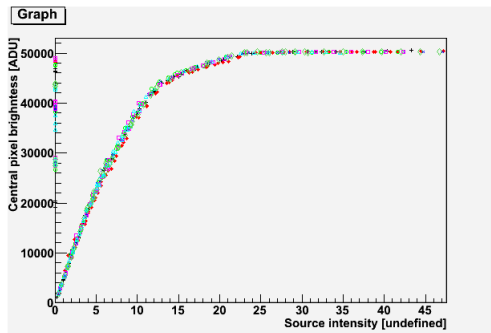
Idealny przypadek: odpowiedź piksela liniowo zależy od intensywności padającego światła

Rzeczywisty przypadek:

- ▶ nasycenie piksela dla dużych intensywności – głębokość studni potencjału
- ▶ nieliniowość funkcji powyżej ~ 18000 ADU^a – nieliniowość wzmacniacza

---

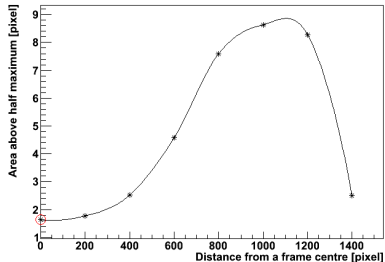
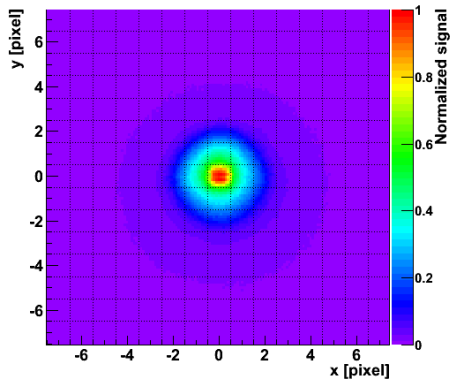
^a1 ADU ~ 2 e

Nieliniowość komplikuje obliczenia, ale zwiększa zakres czułości CCD.

Rekonstrukcja PSF

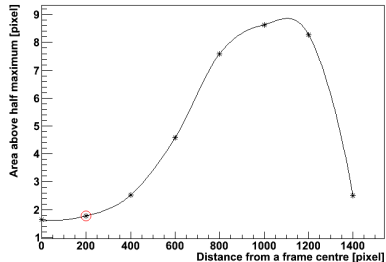
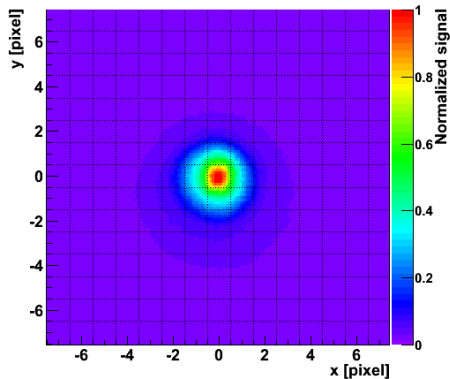
PSF wysokiej rozdzielczości – złożenie zdjęć wykonanych na siatce 20×20 położeń na pikselu.

Powierzchnia na klatce ponad połowę maksimum sygnału.

Rekonstrukcja PSF

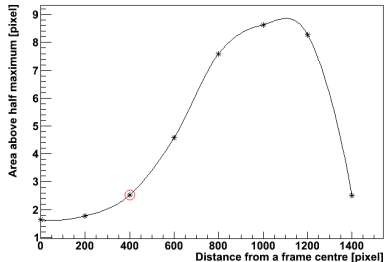
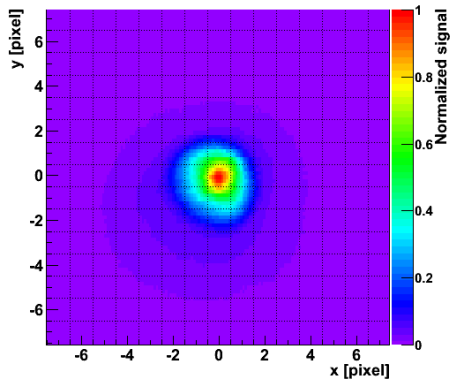
PSF wysokiej rozdzielczości – złożenie zdjęć wykonanych na siatce 20×20 położeń na pikselu.

Powierzchnia na klatce ponad połowę maksimum sygnału.

Rekonstrukcja PSF

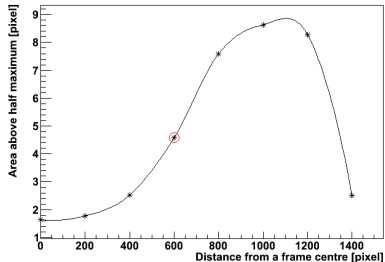
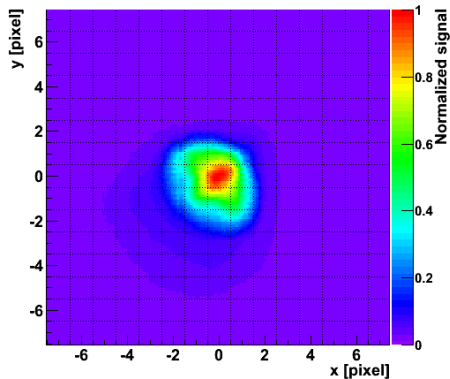
PSF wysokiej rozdzielczości – złożenie zdjęć wykonanych na siatce 20×20 położeń na pikselu.

Powierzchnia na klatce ponad połowę maksimum sygnału.

Rekonstrukcja PSF

PSF wysokiej rozdzielczości – złożenie zdjęć wykonanych na siatce 20×20 położeń na pikselu.

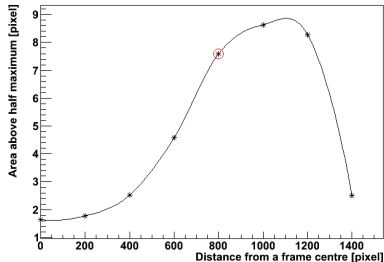
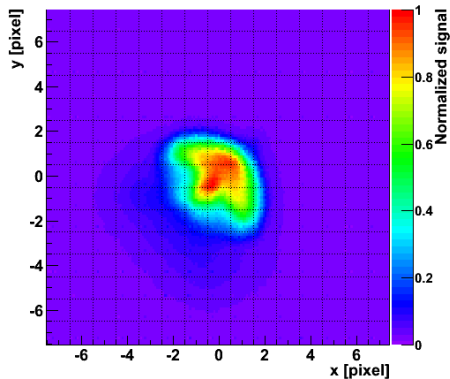

Powierzchnia na klatce ponad połowę maksimum sygnału.

Rekonstrukcja PSF

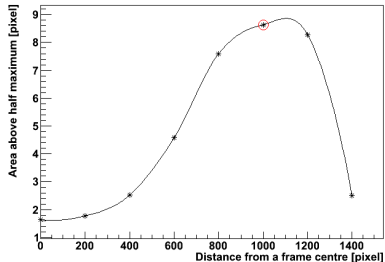
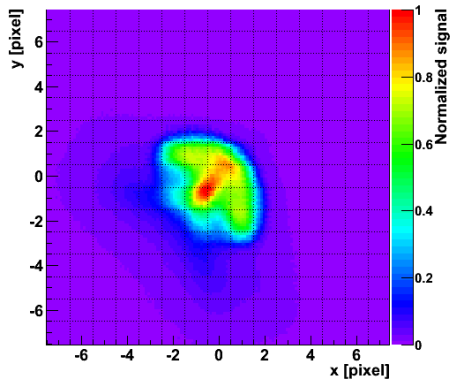
PSF wysokiej rozdzielczości – złożenie zdjęć wykonanych na siatce 20×20 położeń na pikselu.

Powierzchnia na klatce ponad połowę maksimum sygnału.

Rekonstrukcja PSF

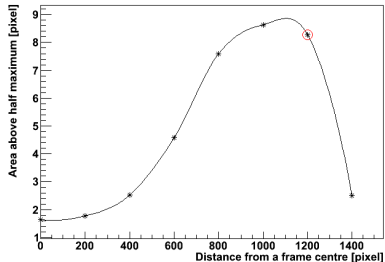
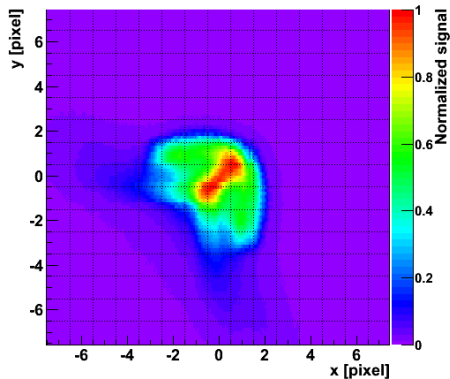
PSF wysokiej rozdzielczości – złożenie zdjęć wykonanych na siatce 20×20 położeń na pikselu.

Powierzchnia na klatce ponad połowę maksimum sygnału.

Rekonstrukcja PSF

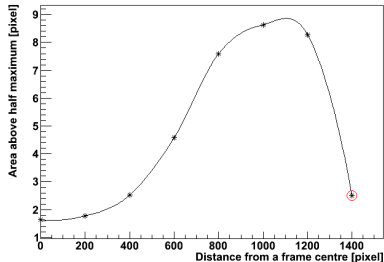
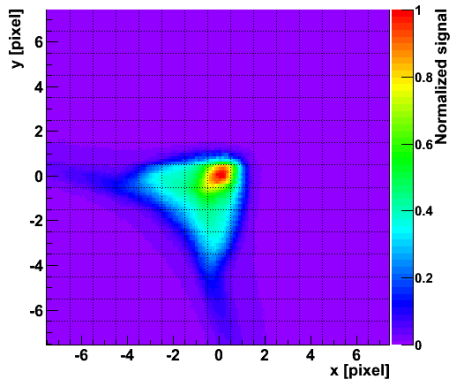
PSF wysokiej rozdzielczości – złożenie zdjęć wykonanych na siatce 20×20 położeń na pikselu.

Powierzchnia na klatce ponad połowę maksimum sygnału.

Rekonstrukcja PSF

PSF wysokiej rozdzielczości – złożenie zdjęć wykonanych na siatce 20×20 położeń na pikselu.

Powierzchnia na klatce ponad połowę maksimum sygnału.

Model dyfrakcyjny

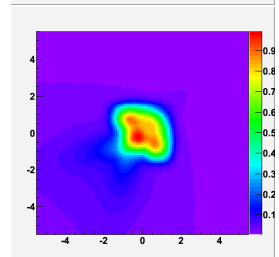
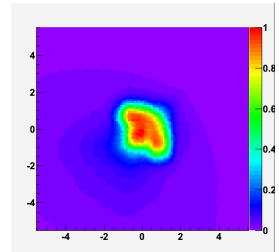
Dopasowanie parametrów do wzoru Rayleigha-Sommerfelda z aberracjami.

Wady:

- ▶ bardzo obciążające obliczenia
- ▶ uproszczenie rzeczywistego obrazu

Dopasowanie przeprowadzono przy użyciu 11 wolnych parametrów:

- ▶ **aberracji:** coma, coma', astygmatyzm, ab. sfer, ab. sfer', trefoil
- ▶ **współrzędnych obrazu:** (x_0, y_0, z)
- ▶ tła i współczynnika skalowania

Model wielomianowy – definicja

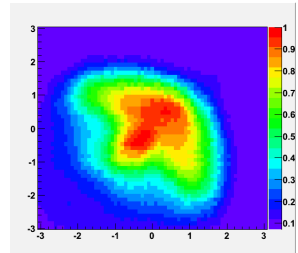
Efektywny model skupiający się na kształcie PSF a nie na "fizyce" jej powstawania.

Parametryzacja w przestrzeni obrazu (nie apertury):

- ▶ Mniej skomplikowany opis
- ▶ Dużo szybsze obliczenia

Wybrana baza – zmodyfikowane wielomiany Zernike'go:

- ▶ skończona apertura → nieskończony obraz

$$Z(r, \phi) \rightarrow Z(u, \phi), \quad u = 1 - e^{-\lambda}$$

Model wielomianowy – definicja

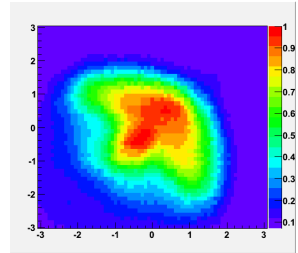
Efektywny model skupiający się na kształcie PSF a nie na "fizyce" jej powstawania.

Parametryzacja w przestrzeni obrazu (nie apertury):

- ▶ Mniej skomplikowany opis
- ▶ Dużo szybsze obliczenia

Wybrana baza – zmodyfikowane wielomiany Zernike'go:

- ▶ skończona apertura → nieskończony obraz
- ▶ asymptotyczne dążenie do zera w nieskończoności

$$PSF_L(r, \phi) = e^{-\frac{0.5}{\lambda} \cdot Z(u, \phi) \cdot r^P}$$

Model wielomianowy – definicja

Efektywny model skupiający się na kształcie PSF a nie na "fizyce" jej powstawania.

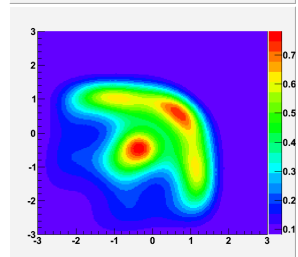
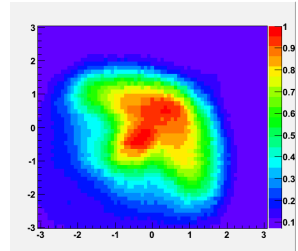
Parametryzacja w przestrzeni obrazu (nie apertury):

- ▶ Mniej skomplikowany opis
- ▶ Dużo szybsze obliczenia

Wybrana baza – zmodyfikowane wielomiany Zernike'go:

- ▶ skończona apertura → nieskończony obraz
- ▶ asymptotyczne dążenie do zera w nieskończoności
- ▶ tylko symetryczne wyrazy

$$PSF_L(r, \phi) = e^{-\frac{0.5}{\lambda}} \cdot Z(u, \phi) \cdot r^P$$

Model wielomianowy – definicja

Efektywny model skupiający się na kształcie PSF a nie na "fizyce" jej powstawania.

Parametryzacja w przestrzeni obrazu (nie apertury):

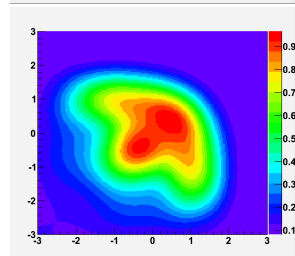
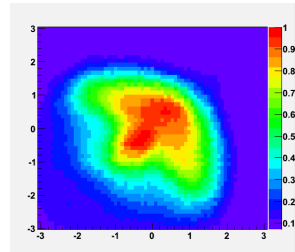
- ▶ Mniej skomplikowany opis
- ▶ Dużo szybsze obliczenia

Wybrana baza – zmodyfikowane wielomiany Zernike'go:

- ▶ skończona apertura → nieskończony obraz
- ▶ asymptotyczne dążenie do zera w nieskończoności
- ▶ tylko symetryczne wyrazy

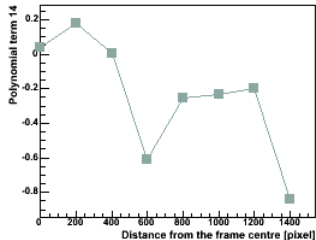
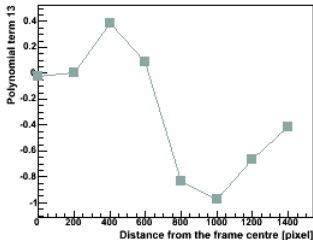
+ konwolucja z CCD

$$PSF(r, \phi) = \iint_{CCD} PRF(r', \phi') \cdot PSF_L(r', \phi') dr' d\phi'$$

Model wielomianowy – interpolacja parametrów

Zależności wartości parametrów (współczynników wielomianu) od odległości od środka klatki:

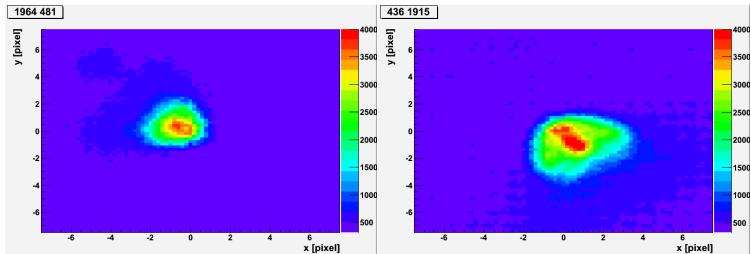
Niestety, mimo rozmaitych prób nie udało się znaleźć analitycznej interpolacji.

- ▶ brak interpretacji fizycznej
- ▶ niedoskonała interpolacja liniowa

Model wielomianowy – dla rzeczywistych gwiazd

PSFy rzeczywistych gwiazd:

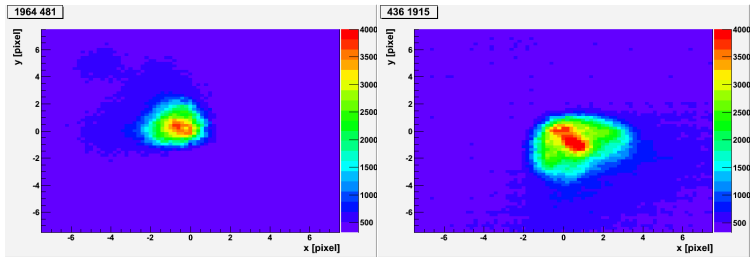
- ▶ różnią się od PSF diody (inne ogniskowanie)
- ▶ wyraźnie zależą od kąta (wada kamery?)

Model wielomianowy – dla rzeczywistych gwiazd

PSFy rzeczywistych gwiazd:

- ▶ różnią się od PSF diody (inne ogniskowanie)
- ▶ wyraźnie zależą od kąta (wada kamery?)

Procedura:

- 1 rekonstrukcja za pomocą PSF diody
- 2 ponowne dopasowanie parametrów wielomianu

Możliwe zastosowania modelu

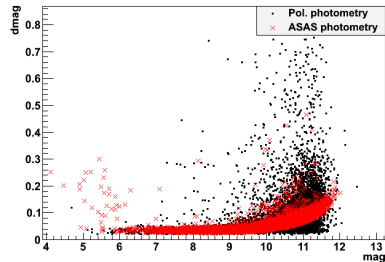
Uzyskany model wielomianowy można (próbować) zastosować m. in. do:

- ▶ fotometrii i astrometrii profilowej
- ▶ poszukiwań źródeł na granicy widzialności
- ▶ wyznaczania dokładniejszych limitów
- ▶ oceny typu widmowego źródeł
- ▶ realistycznej symulacji klatki "Pi of the Sky"

Fotometria profilowa – model wielomianowy

Porównanie z fotometrią aperturową ASAS:

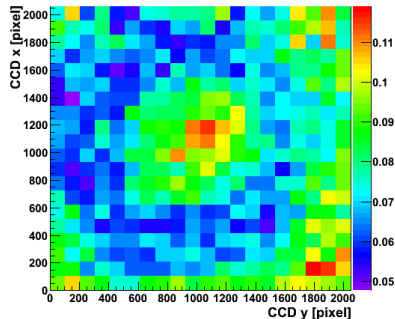
- ▶ ogólne zachowanie podobne
- ▶ większa niestabilność (spodziewane)
- ▶ nieco lepsze wyniki dla b. jasnych gwiazd

Fotometria profilowa – model wielomianowy

Porównanie z fotometrią aperturową ASAS:

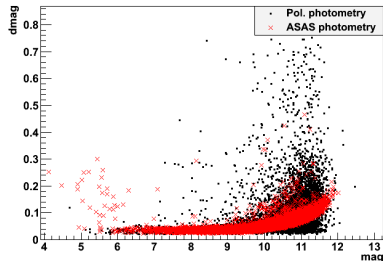
- ▶ ogólne zachowanie podobne
- ▶ większa niestabilność (spodziewane)
- ▶ nieco lepsze wyniki dla b. jasnych gwiazd
- ▶ wyraźniejsza zależność od położenia na klatce

Fotometria profilowa – model wielomianowy

Porównanie z fotometrią aperturową ASAS:

- ▶ ogólne zachowanie podobne
- ▶ większa niestabilność (spodziewane)
- ▶ nieco lepsze wyniki dla b. jasnych gwiazd
- ▶ wyraźniejsza zależność od położenia na klatce
- ▶ brak ogólnej poprawy

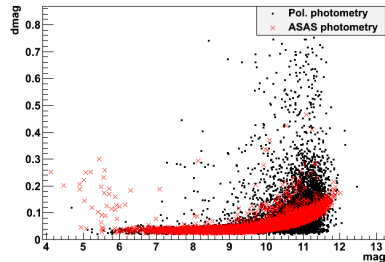
Fotometria profilowa – model wielomianowy

Porównanie z fotometrią aperturową ASAS:

- ▶ ogólne zachowanie podobne
- ▶ większa niestabilność (spodziewane)
- ▶ nieco lepsze wyniki dla b. jasnych gwiazd
- ▶ wyraźniejsza zależność od położenia na klatce
- ▶ brak ogólnej poprawy

Brak ogólnej poprawy może być spowodowany:

- ▶ innymi gwiazdami zakłócającymi pojedyncze dopasowanie
- ▶ zdominowaniem niepewności przez rzeczywiste fluktuacje (a nie kształt)
- ▶ uniwersalnością kolistej apertury (mało prawdopodobne)

Poszukiwania prekursora GRB080319B

Najjaśniejszy błysk mógł być poprzedzony jasnym prekursorem optycznym.

"Pi of the Sky" obserwował miejsce błysku przez 20 minut przed eksplozją...

Poszukiwania prekursora GRB080319B

Najjaśniejszy błysk mógł być poprzedzony jasnym prekursorem optycznym.

"Pi of the Sky" obserwował miejsce błysku przez 20 minut przed eksplozją...
...w rogu klatki.

Jeżeli kształt **ma** wpływ na ocenę sygnału, to omawianych modeli PSF można użyć do:

- ▶ skuteczniejszego (niż za pomocą apertury i kolistych profili) poszukiwania sygnału od prekursora
- ▶ wyznaczenia dokładniejszego limitu

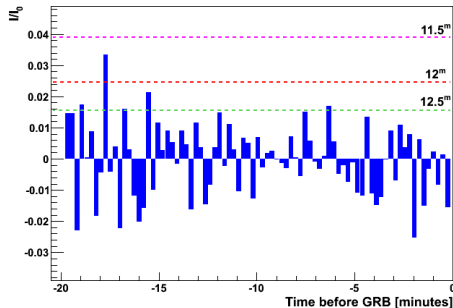
Poszukiwania prekursora GRB080319B

Najjaśniejszy błysk mógł być poprzedzony jasnym prekursorem optycznym.

"Pi of the Sky" obserwował miejsce błysku przez 20 minut przed eksplozją...
...w rogu klatki.

Jeżeli kształt **ma** wpływ na ocenę sygnалу, to omawianych modeli PSF można użyć do:

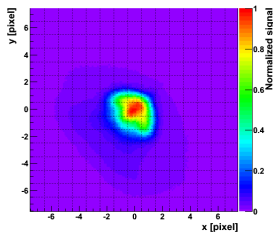
- ▶ skuteczniejszego (niż za pomocą apertury i kolistych profili) poszukiwania sygnалу od prekursora
- ▶ wyznaczenia dokładniejszego limitu

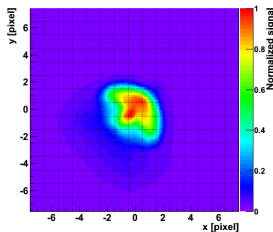
Niestety nie udało się znaleźć równoczesnego sygnалу na obu kamerach.

Ocena typu widmowego GRB080319B

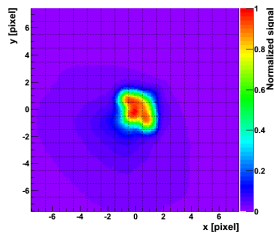
PSF zależy od widma obserwowanego obiektu:

niebieska

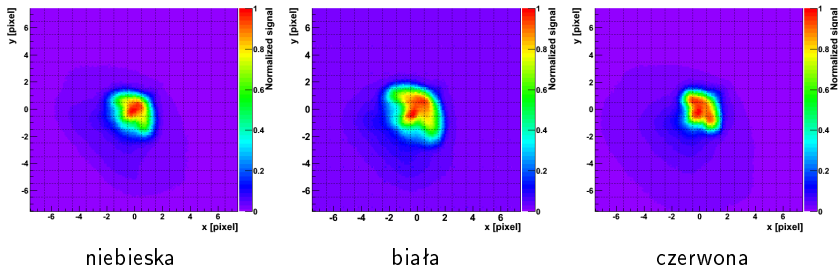
biała

czerwona

Ocena typu widmowego GRB080319B

PSF zależy od widma obserwowanego obiektu:

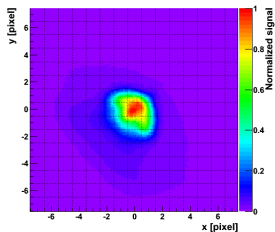

Zależność jest dana:

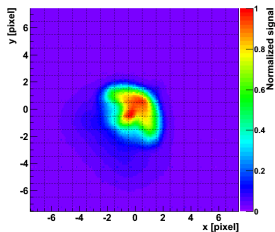
- ▶ explicite w modelu dyfrakcyjnym
- ▶ w sposób parametryczny w modelu wielomianowym

Ocena typu widmowego GRB080319B

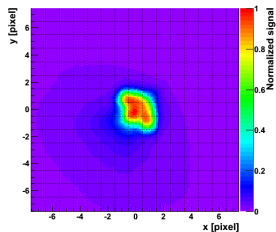
PSF zależy od widma obserwowanego obiektu:

niebieska

biała

czerwona

Zależność jest dana:

- ▶ explicite w modelu dyfrakcyjnym
- ▶ w sposób parametryczny w modelu wielomianowym

Jest pewna, choć bardzo niewielka, szansa na oszacowanie typu widmowego za pomocą opracowanych modeli PSF (badania w toku).

Symulator klatki "Pi of the Sky"

Wielomianowy model PSF posłużył do stworzenia symulatora klatki "Pi of the Sky", który:

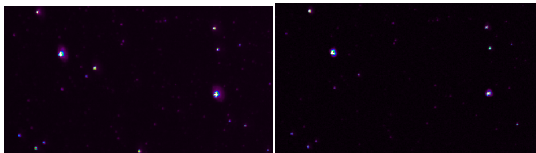
- ▶ generuje klatkę z gwiazdami o PSF zależnym od położenia i sygnale zależnym od katalogowej jasności
- ▶ uwzględnia nieliniowość piksela
- ▶ rozmywa położenia (symulacja drgań montażu) według zadanej funkcji
- ▶ generuje losową lub regularną zmienność gwiazdy na serii klatek
- ▶ itp.

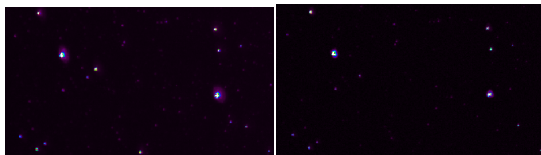
Symulator klatki "Pi of the Sky"

Wielomianowy model PSF posłużył do stworzenia symulatora klatki "Pi of the Sky", który:

- ▶ generuje klatkę z gwiazdami o PSF zależnym od położenia i sygnale zależnym od katalogowej jasności
- ▶ uwzględnia nieliniowość piksela
- ▶ rozmywa położenia (symulacja drgań montażu) według zadanej funkcji
- ▶ generuje losową lub regularną zmienność gwiazdy na serii klatek
- ▶ itp.

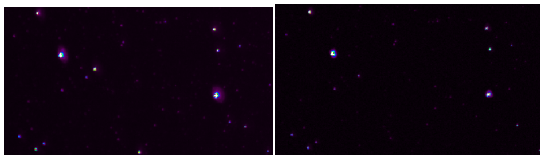
Symulator klatki "Pi of the Sky" (2)

Wady:

- ▶ niedoskonałe odtworzenie dalekich "skrzydeł" PSF
- ▶ brak parametryzacji typu widmowego
- ▶ brak efektów saturacji i błędów transferu ("**ToDo**")

Symulator klatki "Pi of the Sky" (2)

Wady:

- ▶ niedoskonałe odtworzenie dalekich "skrzydeł" PSF
- ▶ brak parametryzacji typu widmowego
- ▶ brak efektów saturacji i błędów transferu ("**ToDo**")

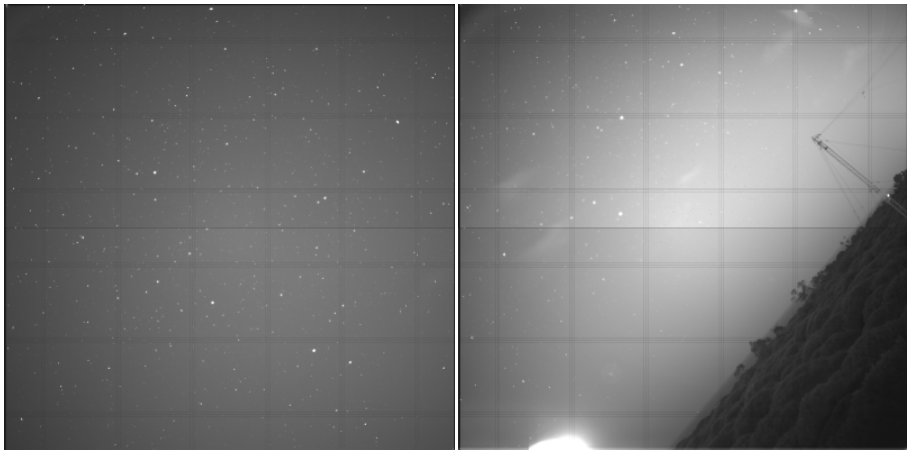
Zastosowania:

- ▶ analiza algorytmów fotometrycznych i astrometrycznych
- ▶ analiza wykorzystania zjawiska paralaksy
- ▶ analiza algorytmów wyznaczania torów satelitów
- ▶ i inne...

Podsumowanie

- ▶ Trwa opracowywanie modelu dyfrakcyjnego PSF w "Pi of the Sky"
- ▶ Opracowano szczegółowy model wielomianowy
- ▶ Stworzono podwaliny nowej fotometrii i astrometrii
  - ▶ na razie nie lepszej od dotychczasowej
  - ▶ mogącej ulec znacznej poprawie wraz z modyfikacją aparatury
- ▶ Modele mogą posłużyć do:
  - ▶ poszukiwań bardzo słabych sygnałów
  - ▶ wyznaczania dokładnych limitów
  - ▶ (być może) szacowania typu widmowego źródeł
- ▶ Stworzono bardzo realistyczny symulator klatki, który może posłużyć do testowania algorytmów operujących na obrazie w "Pi of the Sky"
- ▶ Opracowane modele mogą być wykorzystane w innych, przyszłych eksperymentach o dużym polu widzenia

Klatki z systemu "Pi-INTA"

Całkowanie szybkooscylujących funkcji

Method for numerical integration of rapidly oscillating functions in diffraction theory

Antonin Miks, Jiri Novak and Pavel Novak

$$I = \int_a^b f(x) \exp(ikg(x)) dx$$

Rozwinięcie $g(x)$ w szereg Taylora do 1 rzędu w okół x_n :

$$g(x) \simeq g(x_n) + g'(x_n)\Delta x_n$$

$$\Rightarrow I \simeq \sum_n \int_{x_n - \Delta x_n}^{x_n + \Delta x_n} f(x) \exp(ik(g(x_n) + g'(x_n)\Delta x_n)) dx$$

Zakładamy, że $f(x)$ jest stałe na przedziałach całkowania i może być wyjęte przed całkę razem z $\exp(ikg(x_n))$. Wówczas wyrażenie podcałkowe daje się zcałkować analitycznie:

$$\int_{x_n - \Delta x_n}^{x_n + \Delta x_n} \exp(g(x_n)\Delta x_n) dx = 2\Delta x_n \frac{\sin(kg'(x_n)\Delta x_n)}{kg'(x_n)\Delta x_n}$$

Całkowanie szybkooscylujących funkcji (2)

Cała całka szybkooscylująca przyjmuje rozwiązanie:

$$I = \int_a^b f(x) \exp(ikg(x)) dx \simeq 2 \sum_n f(x_n) \exp(ikg(x_n)) \frac{\sin(kg'(x_n)\Delta x_n)}{kg'(x_n)\Delta x_n} \Delta x_n$$

Łatwo rozszerzalne do 2 wymiarów:

$$I = \iint_S f(x, y) \exp(ikg(x, y)) dx dy$$
$$\simeq 4 \sum_n f(x_n, y_n) \exp(ikg(x_n, y_n)) \text{sinc}(X_n) \text{sinc}(Y_n) \Delta x_n \Delta y_n$$

gdzie:

$$A_n = k \frac{\partial g(x_n, y_n)}{\partial a} \Delta a_n$$

$$\text{sinc}(b) = \frac{\sin(b)}{b}$$